Zdravko Gržićić

EKOLOŠKA AKCIJA U CRIKVENICI

Organiziranje ekološkog društva u Crikvenici

U toku pisanja ovog članka konstituirano je Ekološko Društvo Crikvenica (16.VI.1990.), koje je dobrovoljno udruženje građana koji žele djelovati izvan svih političkih partija, stranaka i pokreta, s namjerom da pridonesu poboljšanju života i opstanka u ovoj degradiranoj okolici.

„Život je izašao iz mora i vraća se u more" (Rachel Carson)

Čovjek je neobično biće.

Među mnoštvom živih bića, čovjek je jedini u mogućnosti da mijenja svoju okolinu. Povijest čovjeka podijeljena je vrlo nejednako. Najprije dolazi biološka evolucija: sve faze koje su čovjeka uspravile na noge. To je trajalo nekoliko milijuna godina. Zatim, trebalo je najmanje dva milijuna godina da bi se čovjek primijeno od malog tamnog stvorenja s kamenom u ruci Australopithecusa u Homo sapiensa. Ali, trebalo je mnogo manje od 20 tisuća godina da bi Homo sapiensi postali stvorenja kakvi su danas: graditelji gradova i planeri budućnosti, znanstvenici i umjetnici, čitaoci i putnici, istraživači prirodnih pojava i ljudskih osjećaja. I tako su utjecali na svoju okolinu u kojoj žive u tolikoj mjeri da je danas trebaju čuvati od njih samih.

Treba da razmislimo i razgovaramo o jednom od najaktualnijih i najinteresantnijih problema današnjice: o odnosu čovjeka i okoline u kojoj živi - o ekologiji.

Duboko sam uvjeren da to više nije razgovor o očuvanju prirode i okoline, nego da je to sada već razgovor o opstanku čovjeka na ovoj zemlji.

Pročitao sam nedavno jednu pametnu rečenicu. „Naš planet zvan Zemlja nismo dobili u nasljeđe od svojih djedova, nego smo ga nakratko posudili od svojih unuka!"

Dramatičnost i ozbiljnost tog problema je takova da je nužno, ili još bolje rečeno, krajnje vrijeme da razmislimo i poduzmemo sve što je u našoj moći i sposobnosti kako bismo spriječili katastrofalne posljedice za opstanak čovjeka. Te riječi: dramatičnost, katastrofa, opstanak čovjeka nisu poetske sentence, već činjenice koje se baziraju na podacima koji su neugodno čvrsti i sigurni.

Tu pozivamo u pomoć nauku koja se zove: EKOLOGIJA.

Ekologiju je još 1866. godine inaugurirao njemački zoolog Ernerst Haeckel, a ona označava posebnu disciplinu u domeni bioloških nauka koja proučava zakonitosti u međusobnim odnosima živih bića i njihov odnos prema neživoj sredini - okolini.

To je osnovna naučna definicija, a jednostavnije rečeno to je nauka o odnosima živih organizama i okoline u kojoj žive.

Međutim, ekologija koja se bavila odnosom čovjeka i okoline, prestala je biti samo znanost biologa, s raznih stajališta počeo se snjome baviti sve veći broj stručnjaka raznih profila, pa je postala općeljudska i praktična znanost.

Danas treba postaviti granice dopustivom mijenjanju i iskorištavanju prirode od strane pojedinaca, grupa ili čak i države, mora se, dakle, napustiti logika pojedinačnog interesa, te uspostaviti sustav koji će omogućiti opstanak ljudskog roda i živih bića uopće.

Svjedoci smo velikih poremećaja u prirodi koji neminovno djeluj na život čovjeka. Izvor tih poremećaja je ČOVJEK zbog svog neodgovorna ponašanja i korištenja prirodnih dobara koje proizlazi iz osjećaja nadmoćnosti nad prirodom.

Koje su to čovjekove djelatnosti, odnosno okolnosti:

- prenapučenost (2000 godine 7 milijardi stanovnika)
- problemi prehrane
- međuljudski odnosi (bolesti, droge, kriminalitet, ratovi, naoružanje)
- zagađivanje atmosfere, vode, tla (problemi pitke vode, nafta, insekticidi, otpaci, deterdženti, živa i sl.)
- erozija tla (zatiranje životinja, redukcija šumskih površina)
- zloupotreba tehnologije, proizvodnja nehranjive hrane,
- i još mnogi, mnogi drugi...

Da to sažmem u jednu izreku čuvenog biologa Henry Tora: „što će mi kuća, kada nemam podesne planete na koju bih je mogao namjestiti".

A sada, nekoliko podataka:

- 90% predmeta i materijala s kojima se danas susrećemo nije 1900. godine postojalo,
- automobil koji pređe put od 150 km potroši „besplatnog kisika„ koliko i čovjek čitav svoj život! Izbacujući pri tom znatnu količinu ugljik monoksida!
- 1 litra nafte dovoljna je da za 30 godina onečisti 5 milijuna litara vode,
- u urbanoj sredini svaki čovjek stvara godišnje 1 tonu otpadaka.

Do sada su napredak čovječanstva zaustavljali ratovi, bolesti, potresi, poplave, požari i slične katastrofe, a danas je najopasnija pojava koja ubija Zemlju (planetu i društvo) upravo ugroženost životne okoline čiji je izvor u samome čovjeku. To je, konačno čovjek shvatio, zabrinuo se i posljedica toga su brojni pokreti: stručni i politički širom svijeta. Svi smo čuli o pokretima tzv. „zelenih" o pokretima ekoloških grupa i organizacija, volonterskih, društvenih i političkih.

Tako postoji Direkcija Evropske kancelarije za životnu sredinu EZ sa sjedištem u Bruxellesu koja namjerava financirati ekološke projekte u Jugoslaviji, osobito u programu zaštite Mediterana.

Kada smo već kod Mediterana, spomenuo bih tzv. „Barcelonsku konvenciju o zaštiti Sredozemlja od zagađivanja" iz 1976. godine koju su potpisale sve zemlje Sredozemlja, osim Albanije.

Na temelju te konvencije i uz suradnju Programa UN za ljudsku sredinu izrađen je tzv. Plan Akcije za Sredozemlje - skraćeno PAM (Plan d'action pour la Mediteranee). U sklopu tog plana predviđena je izrada 12 specijaliziranih studija, a za ostvarenje toga programa predviđeno je da se utroši 10-15 milijardi dolara samo u jednom desetljeću.

Za informaciju:

U Sredozemnom moru u koje spada i Jadran 118 gradova ispušta svoje otpadne vode izravno u more. Za godinu dana u Sredozemno more izruči se oko 60.000 tona raznih deterdženata, 2800 tona cinka, 130 tona žive, 120.000 tona nafte koju za sobom ostavljaju brodovi i oko 13 milijardi kubičnih metara nepročišćenih otpadnih voda. Samo rijeka

Rhona (Francuska) na primjer donese u Sredozemno more oko 500 tona poljoprivrednih pesticida, opasnih za život u moru, zdravlje stanovništva priobalnih zemalja i turista u mediteranskim ljetovalištima.

Da pogledamo kako i na koje načine ubijamo Zemlju na kojoj živimo. Da ne nabrajamo imamo grafički prikaz koji vrijedi pogledati i pročitati. (Vidi prilog!)

Ekologija je usko vezana uz turizam koji je, kategorično tvrdim, jedina i osnovna privredna grana u ovom kraju. Sve druge djelatnosti: građevinarstvo, ribarstvo, šumarstvo, poljoprivreda, trgovina i ostale uslužne djelatnosti služe turizmu i nalaze svoju opravdanost i svoj život kao dio turističke privrede.

Turizam je jedna od najvažnijih djelatnosti u ekonomijama skoro svih zemalja, osobito u industrijaliziranim, ali isto tako i u sve većem broju zemalja u razvoju.

Svake godine više od 1500 milijuna ljudi tj. preko trećine svjetske populacije putuje izvan mjesta njihovog stalnog boravka. Procjenjuje se da je na svjetskoj razini više od 750 milijuna ljudi angažirano u poslovanju u turizmu.

Ukupni prihodi od međunarodnog turizma u 1988. godini iznose 200.000 milijuna US $. To su velike brojke koje označuju veličinu i snagu turističke privrede. Fenomen današnjeg vremena, turizam je „posao stoljeća„.

Turizam je star kao i čovjek. Neandertalac polazi iz svoje spilje u lov za mesom, ali i zbog znatiželje za upoznavanjem novog.

Pogledajmo u povijest: Odisej, Feničani, Vikinzi, Marco Polo, Kolumbo, sve do početaka modernog turizma sredinom prošlog stoljeća, od slavne agencije Cook, pa do nebrojenog broja turističkih agencija i turoperatora danas.

Turizam ima danas veliku ulogu u unapređenju razumijevanja među ljudima uslijed ekonomskih, socijalnih, kulturnih i obrazovnih utjecaja. No, turizam može prouzročiti i štetu prirodnom i kulturnom okruženju zemlje domaćina ukoliko se ne kontroliraju takovi negativni učinci.

Uprošćeno rečeno: turizam ima dvije dimenzije - korisnost i štetnost.

Izuzetno veliki i izuzetno nagli razvoj turizma rodio je mnoge implikacije: fizičke, biološke, psihološke, sociološke, kulturološke, političke, tehničke, tehnološke, ekonomske, zdravstvene, a osobito ekološke.

Ekološke ponajviše zbog toga, jer je turizma zahvatio više od polovice čovječanstva i veliki dio najvrednijeg svjetskog prostora.

Tako su nastale određene promjene u fizičkoj i antropičkoj ravnoteži svijeta.

Dva lica turizma: jedno - potreba čovjeka za odmorom, razonodom, čistom prirodom, kulturnim doživljajima, zdravstvenim oporavkom, kontaktima s drugim ljudima.

Drugo - stvaranje dohotka.

Turizam je veliki korisnik posebno vrijednih prostornih fondova. Broj sudionika u turizmu stalno raste, dok se kvalitetan turistički prostor relativno smanjuje. Turizam je jedan od najvećih potrošača prostora i to onog najvrednijeg. Prostor je u stvari osnovno sredstvo za rad turizma.

Privlačnu snagu imaju naročito ona područja i mjesta koja se odlikuju povoljnim bioklimatskim uvjetima, prirodnim ljepotama i zanimljivostima, osobito lijepim pejsažima i ambijentalnim cjelinama, toplim morima, velikim slobodnim zelenim površinama i djelotvornim utjecajima na zdravlje čovjeka sa određenim medicinskim kvalitetama. To su prirodni biotropni elementi ili resursi prijatnosti i ugodnosti. Ti elementi daju pojedinim mjestima i područjima izuzetnu atraktivnost, pa se prema njima orijentira glavnina turističke potražnje.

Velika turistička „eksplozija" posljedica je: demografskog rasta, tuge urbanizacije, povećanja standarda kao i povećanje slobodnog vremena dnevnog, tjednog i godišnjeg.

Za prihvat ogromnog (sve većeg) broja turista potrebno je ta područja, te prostore urediti, opremiti raznim umjetnim objektima i uređajima kao što su razni smještajni objekti i njihovi prateći objekti, infrastruktura i prometnice.

Naravno, da takovi umjetni zahvati unose poremećaj u prirodni habitus područja i tako se mijenja kvaliteta prostora, pa turizam može otvoriti i stvoriti složene i teške ekološke probleme.

Da je nemoguće da masovni turizam ostane bez posljedica govore velike devastacije:

- bezumno tamanjenje životinjskih vrsta u Africi, Aziji, Americi, Arktiku i Antarktiku. To je bilo pitanje mode, društvenog statusa, lake zarade, ali i niskih atavističkih pobuda čovjeka.

Završilo se izgradnjom betonskih turističkih zgradurina, betonizacijom obale, prometnicama koje prolazeći tik uz obalu razaraju prekrasne pejsaže. Zagađivanjem otpacima, kanalizacijom i ispustima u more narušen je ekološki sustav, poremećeni društveni odnosi...

Turistička izgradnja, kao uostalom i kompletna organizacija i ideologija zasniva se na zakonima brzog profita, brze zarade u trci za što većim nacionalnim dohotkom.

Planovi i odluke izgradnje često su, zapravo vrlo često, činili greške, jer su u većini slučajeva obrađivani kvantitativnim metodologijama, koristili su kao elemente broj kreveta, ekonomske efekte potrošnje i sl.

Elementi kvalitetne metodologije: sociološke studije o pojmu slobodnog vremena, psihološki aspekt odmora, stvarne potrebe turista bile su ne samo zanemarivane, već su dosadašnjom izgradnjom degradirale prostor i onemogućile razvoj nove kvalitete u turizmu.

Turističko mjesto Crikvenica obiluje ekološkim problemima od kojih su neki i vrlo specifični za ovo mjesto. Zbog nedostatka prostora neću ulaziti u detaljne opise, nego ću samo nabrojati najvažnije:

- utjecaj industrije i zagađivača iz neposredne okoline (Rijeka, Bakar, DINA, Gorski kotar, Termoelektrana, Rafinerija nafte),
- utjecaj zagađivanja mora iz gornjeg dijela akvatorija Kvarnerskog zaljeva,
- kisele kiše,
- promet kao posljedica neizgrađene ili loše (krivo) izgrađenih saobraćajnica,
- smeće ulično, komunalno,
- odlaganje otpada primitivno na otpad,
- odvodnja - kanalizacija,
- kamenolom,
- buka javnih i privatnih ugostiteljskih objekata,
- neriješen parking vozila,
- promet na moru,
- pretjerana izgradnja kuća za odmor (vikendice),
- politika gustoće naseljavanja,
- romsko naselje,

a najviše i iznad svega loše navike i sociološke deformacije domicilnog i rezidencijalnog stanovništva otkuda upravo i počinju sve ekološke nevolje.

Na ekologiju se gledalo jednostavno kao na biološku znanost. Međutim, šteta koju činimo planetu i ljudima nije posljedica isključivo tehnologije, grešaka ili činjenica da ljudi imaju previše djece, nego nečeg lošeg u društvu.

Svi su bili uvjereni da će svijet uz pomoć kemije biti ljepši, da ćemo se uz pomoć pesticida osloboditi komaraca, da će penicilin izlječiti sve bolesti i da će nam atomska energija priskrbiti besplatnu struju.

Ta mitologija vladala je kasnih četrdesetih i ranih pedesetih godina (kod nas otprilike 20-ak godina kasnije).

Pesticidi truju i ljudi, a ne samo insekte, kemikalije u hrani nisu samo opasne za ljude, nego i smanjuju hranjivu vrijednost namirnica. Dobre su za biznis, ali ne i za zdravlje, korisne su za profit, ali ne i za ljude.

Ako je 20. stoljeće obilježeno industrijskim razvojem neslućenih razmjera, 21. će sigurno biti obilježeno inteligentnim povratkom prirodi.

I da završim još jedanput rečenicom:

„Naš planet Zemlju nismo dobili u nasljeđe od svojih djedova, nego smo ga nakratko posudili od svojih unuka."

LITERATURA:

1. Acta turistica, Zagreb, 1/1989.
2. Priroda, Zagreb, 9-10/1989.
3. Jacob Bronowsky: Uspon čovjeka. „Otokar Keršovani„ Rijeka 1984.
4. Kenneth Clark: Civilizacija. „Mladost„, Zagreb 1987.